

М. В. Ягольник

Національний університет «Львівська політехніка»,
кафедра дизайну архітектурного середовища

АРХІТЕКТУРНА ОСВІТА І ТВОРЧІ СПІЛКИ (на прикладі Львівської організації НСАУ і Львівської політехніки)

© Ягольник М. В., 2018

Розглянуто проблему ефективного поєднання архітектурної науки, освіти й архітектурної практики, що є надзвичайно актуальним для нашої держави. Дві гілки архітектурної діяльності – навчально-наукова та практична недостатньо взаємодіють між собою. На початку XXI ст. питання синтезу діяльності вищої архітектурної освіти і вирішення завдання творчих спілок відображається і в публікаціях у професійній архітектурній пресі, й у програмних документах Національної спілки архітекторів України. Однак методів та засобів поєднання в єдине гармонійне ціле завдань архітектурної освіти і науки, архітектурної практики поки що не вироблено. Як один із заходів для налагодження зв'язків архітектурної науки і практики запропоновано проведення виставки для інтегрованого й одночасного обміну інформацією з усіх ділянок архітектури і будівництва – «ЕКСПО-Політехніка», яка може стати єдиним експозиційним простором для пропагування новітніх досягнень науки і техніки, продуктів, створених науково-дослідними підрозділами Львівської політехніки.

Ключові слова: архітектурна діяльність, освіта і практика, конкурентоздатність.

Визначаючи завдання НСАУ на 2017–2020 рр., порушено низку питань у діяльності спілки, серед яких окремою групою можна виділити такі:

- забезпечити реалізацію програм безперервної професійної освіти архітектора, враховуючи участь у науково-практичних конференціях, семінарах, що проводять НСАУ, в архітектурних конкурсах, викладацькій діяльності в архітектурних навчальних закладах та на курсах підвищення кваліфікації, які проводить Спілка;
- активно працювати з молодими архітекторами, студентами вищих архітектурних закладів, залучаючи молодь до громадських заходів НСАУ. Вводити молодих членів НСАУ до складу правління місцевих організацій, залучати до участі у міжнародних акціях – архітектурних конкурсах, фестивалях, виставках тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

На питання вищої архітектурної освіти у професійній пресі впродовж останніх років звертали недостатньо уваги, за рідкісним винятком – в окремих статтях, опублікованих в Архітектурному віснику КНУБА у 2014–2017 рр. А саме:

- Рижкова К. Г. Досвід формування науково-дослідних підрозділів у вищих навчальних закладах (Архітектурний вісник КНУБА, 2014, вип. 4);
- Дутка Е. Н. Конкурсна діяльність у контексті розвитку архітектурної теорії і практики (Архітектурний вісник КНУБА, 2016, вип. 8–9);
- Івашко О. Д. Арт-кластери як новий тип багатофункціональних комплексів: причини виникнення та визначальні ознаки (Архітектурний вісник КНУБА, 2017, вип. 13).

У статті К. Г. Рижкової розглянуто основні завдання наукової діяльності та висвітлено досвід формування науково-дослідних підрозділів у структурі вищих навчальних закладів. Науково-дослідна діяльність спрямована на створення конкурентоздатного продукту. Зауважимо, що

протягом останніх років у всесвітньому рейтингу конкурентоздатності Україна опустилася на 89-те місце, а наукоємність валового внутрішнього продукту зменшилась до 0,7 %, тоді як у розвинених країнах цей показник сягає 60–80 %. Порушене у статті А. Г. Рижкової питання конкурентоздатності – найактуальніше у сучасних геополітичних умовах розвитку України. Воно цілком відповідає стратегії діяльності Національної спілки архітекторів України, за умови наповнення наукоємністю.

У статті кандидата архітектури Е. Н. Дутки виконано ретроспективний аналіз методів організації архітектурної конкурсної практики, висвітлено роль і місце творчих конкурсів у розвитку архітектурної теорії та практики, а також зазначено, що “в ході аналізу конкурсної діяльності протягом багатьох віків методи не змінювались”.

У статті О. Д. Івашко порушено питання арт-кластерів як нового типу багатофункціональних комплексів. Основну увагу зосереджено на зміні функції промислових підприємств, які не працюють, під сучасні арт-кластери. Наведено багато прикладів пристосування під арт-кластери: Арт-завод “Платформа” у м. Києві; “Fabrika space” у м. Харкові; Galeria OFF у м. Лодзь; Комплекс “Brotfabrik Wien” у м. Відень; Мистецький арсенал у м. Київ тощо.

Мета статті – знайти методи та засоби, поєднати в одне ціле результати наукових розробок та ефективно впроваджувати їх у практику.

Виклад основного матеріалу

Упродовж всієї історії архітектури її гілки розвивались пліч-о-пліч. На перших етапах розвитку архітектури її тлумачення були полярно різними: або архітектура – ремесло, або це виключно мистецтво. Не варто наводити прикладів розбіжностей, їх набереться чимало, краще зосередитись на прикладах ефективного синтезу.

Знаковим прикладом поєднання двох гілок діяльності, й не лише архітектурної, в історії Львова може слугувати скульптурна група при вході у Львівський університет ім. І. Франка (споруда колишнього Галицького сейму). Ця скульптурна група не є звичною декоративною прикрасою порталу, про що свідчить її змістовне прочитання. Ліворуч від головного входу зображення богині з факелом, хлопчик і дівчинка з книгою і лірою в руках символізують “науку і культуру”. Праворуч богиня з факелом, хлопчик і дівчинка, поруч шестерня, сніпок жита та овечка символізують “економіку”.

Кожен парламентар, входячи до Сейму, свідомо чи підсвідомо читав лаконічне гасло “Без науки і культури успішної економіки не буває”. Під цим гаслом досягався розквіт краю. Побутує помилкова думка, що економічний розвиток Львова та Галичини оснований лише на вигідному географічному розташуванні на перетині торгових шляхів. Львівська наука дала не лише Галичині, а й Європі та світу низку значних винаходів і відкриттів, що успішно були реалізовані вперше у Львові, а відтак поширювались по всьому світу.

З цього погляду безцінною є спадщина Івана Левинського – будівничого, професора, громадського діяча. Надзвичайно знаковою була причетність його до створення у 1877 р. “Політехнічного товариства”. Варто процитувати основні положення статуту цього Товариства:

“а) об’єднання осіб, що працюють в усіх технічних галузях, аби з їхньою науковою та практичною допомогою вплинути на розвиток усіх ділянок техніки, поставити технічне життя на належне йому місце у суспільстві; особливу увагу звернути на розвиток вітчизняного промислу”.

Свої мети Товариство намагалось досягти через такі заходи:

- створення відділів, секцій та фахових комісій;
- розроблення петицій та вимог до влади і технічних та промислових інституцій;
- створення мережі бібліотек і читалень;
- звітування і лекції;
- допомогу технічним та промисловим виданням, створення фахових часописів;
- налагодження стосунків з подібними товариствами за кордоном, влаштування промислово-художніх виставок.

Важливим чинником у культурному та технічному житті Галичини став видавничий орган Товариства, який виходив перші роки під назвою “Часопис технічний”. Однак найефективнішим об’єднанням технічних товариств у Галичині стала підготовка до Крайової виставки у Львові у 1894 р. Для цієї виставки Ю. Захарієвич, В. Шухевич та І. Левинський спеціально збудували павільйон. Виставка зіграла велику роль у згуртуванні української інтелігенції та у піднесенні її самосвідомості.

Серед здобутків громадського життя І. Левинський значною мірою долучився до розвитку місцевої промисловості. Було створено багато нових майстерень, фабрик і заводів з новітніми технологіями.

“Нам багато чого тепер доводиться проходити заново. А воно вже було, те, що створюємо нині” – вважає І. Гургула, редактор книги О. Ноги “Іван Левинський – художник, архітектор, промисловець, педагог, громадський діяч”.

Об’єднавши результати наукових пошуків сьогодення та історичний досвід розвитку архітектури у минулому, замислимося: як ефективно налагодити зв’язок архітектурної науки і практики на майбутнє? Те, що забезпечення такого симбіозу сьогодні на часі, підказує сама необхідність створення спільного конкурентоздатного продукту.

У статті О. Д. Івашко запропоновано схему створення “арт-кластерів” як нового типу багатофункціональних комплексів. Слово “кластер” з англійської перекладається як “група близько споріднених, об’єднаних між собою компонентів, підприємств, організацій, навіть зірок і галактик”. Вперше поняття “кластер” ввів у лексикон американський економіст, професор ділового адміністрування Гарвардської школи бізнесу Майкл Юджин Портер, спеціаліст у галузі вивчення конкуренції. На його думку, кластер – це група географічно сусідніх, взаємопов’язаних компаній і зв’язаних з ними організацій, що діють у певній сфері, характеризуються спільною діяльністю, і взаємно доповнюють одна одну.

Метою створення кластерів є об’єднання декількох об’єктів у одну групу для підвищення ефективності роботи. Припустимо, що архітектурна діяльність могла б об’єднатися за цими ознаками у своєрідний кластер архітектури – “арх-кластер”. Це означає об’єднання науково-дослідного та практичного ресурсу суто в архітектурній діяльності. Проте архітектура основана на багатьох складових суміжних видах діяльності будівництва, інженерного забезпечення, а відтак політехнічного середовища.

Недарма І. Левинський організував “Політехнічне товариство”, у якому гуртувалися представники багатьох суміжних і дотичних сфер діяльності. Архітектура як цілісний продукт вбирає в себе всі найновіші досягнення науки, техніки, економіки та інших аспектів суспільного життя. Коли ми ставимо мету – підвищити планку конкурентоздатності архітектури, то і її складові також повинні бути конкурентоздатними, зокрема: технологія будівництва; нові будівельні матеріали; нові види інженерного забезпечення: електрика, опалення, вентиляція, водопостачання, каналізація і, звісно, економіка будівництва.

Для створення такого кластера необхідний певний простір для одночасного обміну інформацією від усіх ділянок у сфері будівництва. Такими просторами могли би стати “ЕКСПО-Політехніка” – експозиційний простір для пропагування новітніх досягнень науки і техніки, продуктів, створених науково-дослідними підрозділами Львівської політехніки, “Ярмарок наукових ідей”.

Досвід проведення виставок підказує, що експонатами експозицій є переважно промислові товари. Інтелектуальний продукт не потрапляє на стенди. В цьому полягає істотна відмінність між загальноприйнятим “ЕКСПО” й “ЕКСПО ідей”. У 2020 р. у м. Дубаї (Об’єднані Арабські Емірати) заплановано провести Всесвітню виставку “ЕКСПО-2020”, основна тема якої: “*Об’єднуючи Розуми, створюємо майбутнє*”.

Мета виставки – формування нових партнерських стосунків для розвитку інноваційних ідей. Шлях до участі у виставках такого рангу варто починати з перших кроків – від первинної ланки – джерела інноваційної думки, якими є наукове середовище у вишах та науково-дослідних інститутах.

Кластер “ЕКСПО-Політехніка” повинен уособлювати такий механізм взаємодії. Структура взаємовідносин між підрозділами може виглядати так:

- вивчення проблематики;
- завдання для наукового розв’язання;
- науково-дослідний етап;
- упровадження і апробація продукту з коригувальними чинниками;
- широке впровадження.

Науковий пошук ґрунтується на вивченні проблем у будівництві та формулюванні конкретних завдань; науково-дослідний етап передбачає розроблення відповідно до завдань певних технологій та матеріалів; первинне впровадження – застосування у реальному будівництві та вивчення недоліків, коригування; патентування та юридичний супровід; широке впровадження – пропагування апробованих технологій, реалізацію патентів.

Висновки

Архітектура не повинна замикатись суто на проектній діяльності, а спонукати до розвитку прогресивних технологій і не лише у будівництві, а й у експлуатації здорового довкілля. Охоплюючи увесь спектр діяльності, Львівська політехніка повинна працювати як цілісний організм для створення конкурентоздатних наукових продуктів. Розпорошеність діяльності призводить до застосування продуктів іноземного виробництва і не сприяє загальнонаціональній конкурентоздатності.

1. Матеріали II Пленуму правління Національної спілки архітекторів України XX скликання. 13 квітня 2018 р., м. Київ. 2. Рижкова К. Г. Досвід формування науково-дослідних підрозділів у вищих навчальних закладах / Архітектурний вісник КНУБА. – 2014. – Вип. 4. 3. Дутка Е. Н. Конкурсна діяльність у контексті розвитку архітектурної теорії і практики / Архітектурний вісник КНУБА. – 2016. – Вип. 8–9. 4. Івашко О. Д. Арт-кластери як новий тип багатофункціональних комплексів: причини виникнення та визначальні ознаки / Архітектурний вісник КНУБА. – 2017. – Вип. 13. 5. Франків Р. Б. Архітектурна критика в сучасній Україні. Постіндустріальне тлумачення та актуальна інтерпретація / Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка” “Архітектура”. – 2006. 6. Нога О. Іван Левинський – художник, архітектор, промисловець, педагог, громадський діяч. – К.: Основа, 1993.

M. V. Yaholnyk

Lviv Polytechnic National University,
Department of architectural environment design

ARCHITECTURAL EDUCATION AND CREATIVE UNITS (on an example of Lviv organization of NSAU and Lviv Polytechnic)

© *Yaholnyk M. V., 2018*

The publication is dedicated to the problem of effective combining of architectural studies, education and architectural practice what is extremely topical for our country. At the beginning of the 21st century the issue of activity synthesis of the higher architectural education and solution of creative unions’ activity (National Union of Ukrainian Architects) found its place in publications in professional architectural press as well as in program documents of the National Union of Ukrainian Architects. However, unfortunately, the goal of finding methods and means of combining the task of architectural education and studies and task of architectural practice into one harmonized whole has not been reached.

If looking at historical past, successful attempts of synthesizing two architecture branches can be highlighted: architecture as profession and architecture as art – architecture education and architecture practice.

The heritage of Ivan Levynskiy – Lviv Polytechnic National University professor, pedagogue, scientist and at the same time entrepreneur, builder, public figure – is priceless. Creation of “Polytechnic Society” became extremely important for Levynskiy’s activity, among other program tasks of the society there were the following ones “...creating petitions and demands to the authorities as well as technical and industrial institutions” and “a) uniting people who work in all spheres or with their scientific and practical help to influence the development of all technology fields, put technical life in a corresponding place in the society...”.

The exhibitions for integrated and simultaneous exchange of information in all fields of architecture and construction could become one of the means of organizing architectural studies and practice now and in the future. The exhibition “EXPO-Polytechnic” could become such an event being the only exposition space for promoting brand – new science and technology achievements, products created by scientific and research departments of Lviv Polytechnic National University.

Key words: architectural activity, education and practice, competitiveness.